

48101202 : สาขาวิชาโบราณคดีสมัยประวัติศาสตร์

คำสำคัญ : ภาชนะแก้ว / วิทยาศาสตร์ / เมืองท่าโบราณในภาคใต้

ญาติมา ทองคำ : การศึกษาเครื่องแก้วจากแหล่งโบราณคดีชายฝั่งทะเลในภาคใต้ของประเทศไทยก่อนพุทธศตวรรษที่ 16. อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ : ผศ.มยุรี วีระประเสริฐ และ อาจารย์ ร้อยเอกบุญฤทธิ์ ฉายสุวรรณ. 420 หน้า.

ในการศึกษาเรื่องเครื่องแก้วที่พบในแหล่งโบราณคดีเมืองท่าชายฝั่งทะเลทางภาคใต้ของคาบสมุทรไทยนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาองค์ประกอบทางเคมี แหล่งผลิต บทบาทหน้าที่ การกำหนดอายุของวัตถุที่พบ และสามารถเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่างแหล่งทั้งในประเทศ และต่างประเทศ ซึ่งเป็นการยืนยันถึงการค้าในยุคอินโด-โรมันที่มีการติดต่อระหว่างซีกโลกตะวันตกและซีกโลกตะวันออก ซึ่งเป็นการนำเอากระบวนการทางวิทยาศาสตร์มาประยุกต์ร่วมกับงานทางด้านโบราณคดี โดยแหล่งโบราณคดีที่พบเครื่องแก้ว มีทั้งสิ้น 7 แหล่ง ได้แก่ แหล่งโบราณคดีภูเขาทอง, นางยอน, หุ้งตึก, คลองท่อม, เขาศรีวิชัย, ท่าชนะ (วัดอัมพวา) และแหลมโพธิ กระบวนการวิจัยนี้ได้ใช้การตรวจสอบโดยเครื่องสแกนนิ่งอิเล็กตรอนไมโครสโคปพร้อมด้วยอุปกรณ์ติดตั้งเอ็กซ์เรย์ (SEM-EDX) ธาตุองค์ประกอบสามารถแบ่งได้เป็นธาตุหลักและธาตุรอง มี 15 องค์ประกอบ ได้แก่ ซิลิกอน (Si), อลูมิเนียม (Al), แคลเซียม (Ca), โซเดียม (Na), โพแทสเซียม (K), แมกนีเซียม (Mg), ไททาเนียม (Ti), ตะกั่ว (Pb) แมงกานีส (Mn), ทองแดง (Cu), ดีบุก (Sn), โคบอลต์ (Co), โครเมียม (Cr), สังกะสี (Zn) และแบเรียม (Ba) ผลการศึกษาสามารถแบ่งกลุ่มภาชนะแก้วได้ 5 กลุ่ม คือ กลุ่มแก้วโซดา , กลุ่มแก้วโปแตส, กลุ่มแก้วที่มีแคลเซียมสูง อลูมินาต่ำ และแก้วตะกั่ว ซึ่งสัมพันธ์กับแหล่งที่พบเครื่องแก้วทั้งซีกโลกตะวันออกและตะวันตก ดังนั้น การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเคมีของเครื่องแก้วทำให้สันนิษฐานได้ว่าแหล่งโบราณคดีเหล่านี้มีบทบาทเป็นเมืองท่าทางการค้ามาตั้งแต่สมัยยุคอินโด-โรมัน (พศต. 5-9) จนกระทั่งถึงสมัยประวัติศาสตร์ (พศต. 12-16) แสดงให้เห็นว่าเป็นเครือข่ายเส้นทางทางการค้าระหว่างซีกโลกตะวันตกและตะวันออกซึ่งพบว่าสัมพันธ์กับยุโรป ตะวันออกกลาง อินเดียและจีน นอกจากนี้จากการตรวจสอบระหว่างชิ้นส่วนภาชนะแก้ว เศษแก้ว และก้อนแก้ว พบว่ามีความเป็นไปได้ที่มีการนำชิ้นส่วนภาชนะแก้วกลับมาหลอมใหม่อีกครั้งเพื่อทำลูกบิดแก้ว

ภาควิชาโบราณคดี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร ปีการศึกษา 2552

ลายมือชื่อนักศึกษา.....

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ 1. 2.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลงได้ โดยได้รับความกรุณาจากผู้ช่วยศาสตราจารย์ มยุรี วีระประเสริฐ ผู้ซึ่งเสียสละเวลาคอยให้คำปรึกษาและแนะนำแนวคิดต่างๆ และ ร.อ. บุญยฤทธิ์ ฉายสุวรรณ ที่คอยช่วยเหลือตลอดระยะเวลาที่เก็บข้อมูลภาคสนาม พร้อมทั้งขอขอบพระคุณ ศ.ดร. ผาสุข อินทราวุธ ที่กรุณาเป็นประธานกรรมการ อาจารย์ พันโท ดร. พิศุทธิ์ ดารารัตน์ ที่กรุณาเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ คอยตรวจสอบแก้ไขและแนะนำข้อมูลเกี่ยวกับวิทยาศาสตร์ อาจารย์.ดร.กฤษณ์ วงศ์อินทร์ ที่คอยให้ความช่วยเหลือด้านอุปกรณ์ต่างๆ สำหรับงานวิจัย และ คณาจารย์ในคณะทุกท่านที่คอยให้ความรู้และประสบการณ์หลายอย่างตลอดปีการศึกษาที่ผ่านมา

ขอขอบพระคุณหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในการเก็บข้อมูล ซึ่งสำเร็จได้เนื่องจากความอนุเคราะห์และร่วมมือในการดำเนินการจากบุคคลหลายฝ่าย ดังรายนามต่อไปนี้ คุณบุษกร จินะเจริญ ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา คุณชัยวุฒิ พิชะกุล ผู้เชี่ยวชาญสถาบันทักษิณคดีศึกษา คุณอนงค์ หนูแป้น ผู้อำนวยการพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช คุณพงษ์ธันว์ สำเภาเงิน คุณสารวัช ชลอสันติกุล แห่งสำนักศิลปากรที่ 14 นครศรีธรรมราช ดร. Bellina Bérénice, ดร. Laure Dissubieux เจ้าหน้าที่ทุกท่านจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ไซยา, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติเขา ชุมพร, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติสงขลา, พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ นครศรีธรรมราช และพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ ถิ่นกลางทุกท่านที่คอยให้อำนวยความสะดวก และให้ความร่วมมือในการดำเนินการเก็บข้อมูล พร้อมทั้งขอขอบคุณทุกท่านดังต่อไปนี้ที่คอยให้ความช่วยเหลือและให้กำลังใจมาตลอด คุณเรไร นัยวัฒน์ คุณเสาวลักษณ์ พิชะกุล คุณศุทนต์ ผาสุก คุณพรกมล แสงอรุณ คุณธนนิสรา พุ่มพะกา คุณปิลันท์ ไทยสรวง รวมทั้งบุคคลอื่นๆ ที่ไม่สามารถเอ่ยนามได้ทั้งหมด และขอขอบคุณอีกครั้งสำหรับเพื่อนร่วมรุ่นปริญญาโทปี พ.ศ.2548

สุดท้ายนี้ ขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัยที่มอบทุนในการวิจัย และงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จ ลุล่วงด้วยดี เนื่องจากบุคคลที่สำคัญสองท่าน ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณพ่อกับแม่ ที่คอยอบรมสั่งสอนให้กำลังใจ และให้การสนับสนุนแก่ผู้วิจัยจนสำเร็จการศึกษาดังสมความปรารถนา